

TENEN

23. årgang nr. 1 – september 2012

OPPE: X) I DET HUS BLIVER KONGENS DÆKKETØJ LAVET – 1907. NEDE: BAG DET HUS BLEV KONGENS DUGE VÆVET – 1957
FORTÆLLING OM KONGEDUGE TIL CHRISTIANSBORG SLOT STARTER PÅ SIDE 3

Indhold:

Kongeduge til Christiansborg slot	side 3
TENENs Slesvig-Holsten tur i juni 2012	side 15
Boganmeldelse	side 21
Hedebodug	side 22
Telefonliste for TENENs bestyrelse mv.	side 23
Bagsiden: Trækvæv	side 24

QR-koden henviser til dette bladnummers side på Internet.

TENEN Dansk Tekstilhistorisk Forening

Formand: Annet Laursen Skjelsager, Dorthesvej 2, 3520 Farum, telefon 44 95 05 55

Næstformand: Lone de Hemmer Egeberg, Teglgården 66 st.th, 3460 Birkerød,
telefon 45 81 05 05

Kasserer: Bent Bille, Søndergade 66, 5620 Glamsbjerg, telefon 64 72 15 65

REG.NR. 1551 GIROKONTO 143 01 30 • SWIFT-BIC: DABADKKK IBAN: DK23 3000 0001 4301 30

Medlemsskab tegnes hos kassereren. I 2012/2013 er prisen pr. år 250 kr.

Husstandsmedlemsskab koster 300 kr.

Medlemmer får tilsendt tidsskriftet TENEN.

TENEN – Danish Society for Textile History – Verein für Dänische Textilgeschichte

Tidsskriftet **TENEN**

Redaktion: Annet Laursen Skjelsager, Dorthesvej 2, 3520 Farum, telefon 44 95 05 55,

ePost silke-annet@silke-annet.dk • Vibeke og Frits Lilbæk, telefon 23 92 42 85,

ePost vofl3450@gmail.com

Sats og billedbehandling: Frits Lilbæk • Digitaltryk: VesterKopi • ISSN: 0906-9526

Copyright © TENEN og forfatterne • 16.09.2012

TENEN udkommer fire gange om året – sidst i månederne august, november, februar og maj. Deadline for redaktionelt stof er seks uger før eller efter aftale med redaktionen.

Artikler og indlæg sendes til redaktionen

fx med ePost – eller evt. maskinskrevet med brevpost. Tekst og illustrationer adskilt.

Annoncepriser: 1/1 side: 525 kr. 1/2 side: 300 kr. 1/4 side: 185 kr. 1/8 side: 135 kr.

Ældre numre af TENEN kan købes ved henvendelse til foreningens kasserer

– så længe lager haves. Prisen er 65 kr.

Ændring af sendeadresse meddeles til kassereren.

Internet: <http://tenen-dk.homeunix.org/tenen>

KONGEDUGE TIL CHRISTIANSBORG SLOT

*Solvejg Hørbyes genvævning af damaskdugene i årene 1957-63
efter beretning af vævekonsulent Grete Hvalkof
- ved Per Ole Schoubo*

Kort tid før Køng Museer i 1999 var indrettet i den nyrestaureerede hovedbygning til den gamle linnedfabrik i Køng mellem Næstved og Vordingborg, erhvervede museet et ca. 40 cm langt stykke af en godt 3 m bred damaskdug af hør, der var vasket men ubleget.¹ Det viste sig at stykket var en del af en kopi af en såkaldt kongedug, der sammen med tilhørende servietter blev produceret på Køng Fabrik til de kongelige tafler på Christiansborg Slot i midten af 1800-tallet.²

Køng Fabrik var grundlagt ca. 1780 som linnedvæveri og havde siden 1830-erne været landets største jacquardvæveri. Fremstillingen af kongedugene – taffelduge med rigsvåben – markerede et af højdepunkterne i fabrikkens senere produktion. Stykket af den ublegede dug havde stor interesse for museet, fordi det var vævet på en gigantisk håndvæv, der var opbygget næsten som Køng Fabriks væve i 1800-tallet. Det viste sig at være Solvej Hørbye og hendes væversker i Næstved, der i årene 1956-63 havde vævet 7 kopier af en kongedug med rigsvåben til Christiansborg Slot. Hver dug var 13,5 m lang og 3,2 m bred.

Opstarten var meget vanskelig og derfor blev Grete Hvalkof (f.1923) selskabets konsulent på projektet.³ I fællesskab lykkedes det for de to damer at få vævningen i gang. Derefter kunne dugene produceres næsten uden vævetekniske problemer men med store forsinkelser.

Den følgende beretning støtter sig til Solvejg Hørbyes fortælling, der er underbygget og udvidet af Grete Hvalkof med fotos, avisudklip, kopier af breve og detaljerede og engagerede beretninger. Flere versioner af beretningen blev det til og den sidste, der ligger til grund for

denne artikel, nedskrev fru Hvalkof i 2004, to år efter Solvejg Hørbyes død.⁴

I løbet af de senere år har det været muligt at foretage de supplerende undersøgelser, der afrunder det lidt kalejdoskopiske billede af det gigantiske projekt, hvis omfang kan illustreres ved at opstillingen af væven og indvævningen med bistand fra mange eksperter varede i 1½ år og selve væveprocessen tog 5½ år.⁵ Den krævede, at der var tre væversker på vævebænken samtidigt. Hele projektet kom derfor til at strække sig over 7 år.⁶

Væveprojektet

I november 1955 blev det klart for Statsinventariekommissionen, at de gamle kongelige taffelduge på Christiansborg Slot burde erstattes med nye, inden Dronning Elizabeth II besøgte Danmark den 20. maj 1957.⁷ Kommissionen ansøgte Boligministeriet om en særlig bevilling til afholdelse af udgifterne til fremstilling af 10 hellinned damaskduge i størrelsen 2,75 × 10 m med indvævet rigsvåben. Et tilbud fra en hollandsk producent på de 10 duger var på ca. 21.500 kr. inkl. oms, og det gav en stykpris på 2.150 kr.⁸

Men nyheden om vævning af de

nye taffelduge blev hurtigt spredt i dagspressen og nåede også væver-sken Solvejg Hørbye og Gertie Wandel, der var formand for Selskabet til Haandarbejdets Fremme.⁹ Begge var modstandere af, at ordren skulle gå til Holland, fordi duge leveret fra en dansk vævestue, kunne demonstrere dansk kunsthåndværks høje stadi.¹⁰ Sammen med tekstilingeniør Charles Olsen, Nordisk Væveri og Solvejg Hørbye, Næstved, indgav Haandarbejdets Fremme derfor i juni 1956 tilbud på opgaven, der imidlertid var dyrere end det hollandske og derfor blev afvist af kommissionen. Da Gertie Wandel ikke var til sinds at opgive projektet, indsendte Haandarbejdets Fremme igen oktober 1956 et tilbud på de 10 duge (2,75×12,5 m) nu til reduceret pris på i alt 23.570 kr. Merprisen i forhold til det hollandske tilbud skyldes, at de danske duge var over to m længere. En øjensynligt presset statsinventariekommision accepterede tilbudet under den betingelse, at der kun leveredes 9 duge (ikke 10) til en samlet pris af 21.213 kr. De tre første skulle leveres inden 1. maj 1957. Tidsfristen var bestemt af, at de kunne tages i anvendelse ved taflet for Dronning Elizabeth II.

“Dugene udføres af garn nr. 80^{eng} og skal i øvrigt i henseende til kvalitet helt svare til den udlånte prøve med hensyn til såvel garn som vævning. De væves med samme mønster som prøven med den ændring, at det nederste højre felt i rigsvåbnets skjold udføres i overensstemmelse med tegningen i statsministeriets bekendtgørelse om en ændring i rigsvåbnet af 7. september 1948, hvoraf et eksemplar vedlægges ... Endvidere har man tiltrådt at årstal-

let i 2 af dugenes hjørner spejlveendes. Dugene leveres efterbehandledes og udvaskede. Betalingen erlægges for de første tre duge, når alle tre duge er rettidig leverede og for de øvrige duge, efterhånden som leveringen finder sted.”¹¹ Dugene skulle med andre ord være genvævninger af de såkaldte kongeduge med rigsvåben, der var produceret til Staten fra 1855 på Kong Fabriks nye væveri i Vintersbølle ved Vordingborg efter tegning af arkitekt G. F. Hetsch.¹² Dugene skulle være 20 alen lange eller de største i statens beholdning, og det betød, at de færdigvævede mål før efterbehandlingen skulle være 13,5×3,2 m.¹³

Forlægget var den ældste bevarede kongedug med rigsvåben på Amalienborg – 12 alen lang – hvori der var indvævet årstallet 1865. En fejl i rigsvåbnets vildmænd, der er blevet udstyret med to venstreben, tyder på, at man i 1865 – og måske senere – brugte en del af de oprindelige mønsterkort fra 1855 i jacquardmaskinerne.

Dugene skulle efter nedtagningen af stoffet fra væven efterbehandles og koldrulles, inden de kunne afleveres til kommissionen og godkendes, hvorefter betalingen ville finde sted. Overfor Boligministeriet og Statsinventariekommisionen ved Arne Nystrøm¹⁴ blev Haandarbejdets Fremme ansvarlig for dugenes kvalitet og leveringsterminer.

Da leveringen af de tre første duge ikke blev gennemført den 1. maj 1957 som forventet, tog Arne Nystrøm til Næstved og konstaterede lettere rystet at vævningen af dugene slet ikke var påbegyndt, fordi væven fortsat var under opbygning.¹⁵ Senere det samme år accep-

terer kommissionen Haandarbejdets Fremme anmodning om at de tre første duges levering blev udsat til den 15.11.1957 og resten omkring 1.5.1958.¹⁶ Så kunne man da indvie tre nye duge til nytårstaflet.¹⁷

Men hvornår den første dug faktisk blev færdig, efterbehandlet og leveret til kommissionen er ikke klart. En af beretningerne oplyser, at det skete i påsken 1958, mens dugen først godkendes af kommissionen den 18.2.1959. Det skyldes formentlig, at selvom dugen blev klippet af væven i 1958, trak efterbehandlingen så meget ud, at dugen først blev leveret næsten et år senere. De næste tre leveredes efterbehandlet i november 1961 og de sidste tre i begyndelsen af 1964.

Forsinkelserne fordyrede projektet så meget at Håandarbejdets Fremme og Solvejg Hørbye 30.1.1963 anmodede kommissionen om både at betale de tre kommende duge på forhånd og acceptere, at der kun blev leveret syv duge i alt. Kommissionen fastholdt imidlertid at der skulle leveres ni duge, afslog at betale på forhånd men lovede at øge betalingen af de næste duge med et dyrtidstillæg, når dugene var leveret og godkendt.¹⁸ I det følgende gives en del af forklaringen på forsinkelsen. Den er baseret på Grethe Hvalkofs beretning og afslører, at projektet fik alvorlige konsekvenser både for Solvejg Hørbye og Gertie Wandel.

Solvejg Hørbye

Solvejg Iris Annisse Johansen (1924-2002) blev født i Stenlille og kom efter folkeskolen på Viborg Husholdningsskole. Siden tog hun en toårig uddannelse på Håandarbejdsskolen i

Odense, kom før 2. verdenskrig til Den Blå Fabrik i Lyngby¹⁹ og blev under krigen udlært hos Charles Olsen, Nordisk Væveri på Rygårds Allé i Hellerup. Her blev Solvejg Johansen gift med sin første mand, Aage Kristensen og fødte datteren Hanne, der senere var med til at væve kongedugene.

Men ægteskabet gik ikke og Solvejg flyttede kort efter besættelsen sammen med tømrer Arne Hørbye i Næstved, der i 1950 havde bygget et hus til sine forældre på Jørgen Jenssensvej 55. Det unge par opførte et baghus til beboelse i forældrenes parcelhushave med en veranda mod syd.²⁰ Arne Hørbye, der arbejdede på papirfabrikken Maglemølle, konstruerede i 1948 en væv efter Solvejgs anvisninger så Solvejg kunne tjene til dagen og vejen ved at væve vaffelvævede håndklæder, som hun solgte i kvarteret ved at stemme dørklokker. Efterhånden fik hun ansat medhjælp og fik ombygget baghusets veranda til sin første vævestue.²¹

Vævestuen

Da ordren på kongedugene var sikret, var det tanken at den store væv til projektet skulle opstilles i lejet lokale på klædefabrikken i Brede. Men fabrikken lukkede ret pludselig, og så var gode råd dyre. Blandt flere muligheder valgte man at udvide Solvejg Hørbyes eget væveri i baghuset på Jørgen Jenssens Vej i Næstved.²² I løbet af vinteren 1956-57 byggede hun derfor sammen med sin mand og svigerfar en ny 17 m lang vævestue udenpå den gamle. Væven krævede en højde i vævestuen på 7,5 m men det var ikke tilladt at bygge så højt i kvarteret. Derfor måtte man sænke gulvet

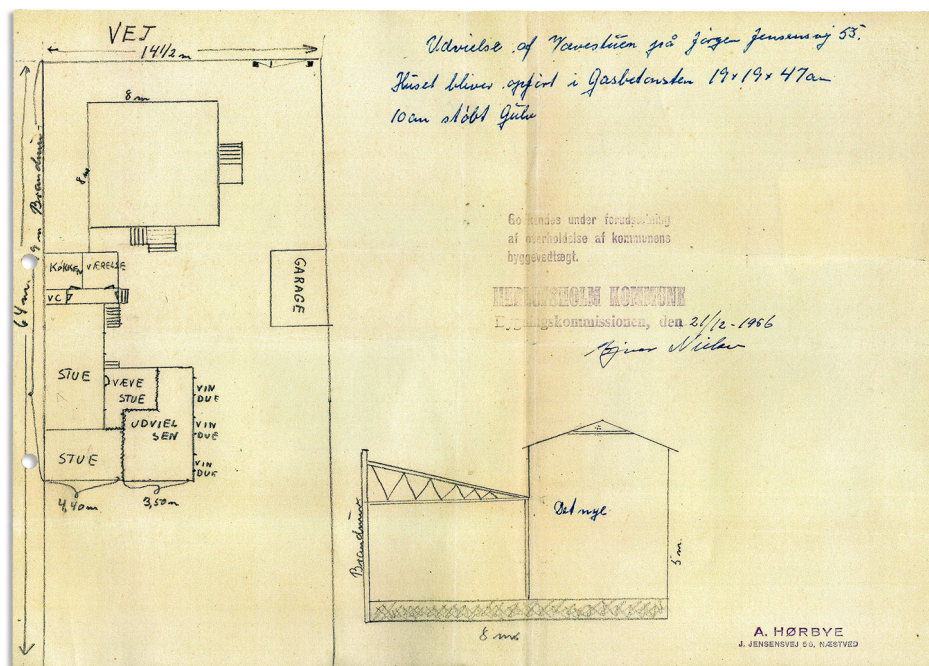
2,5 m under terrænoverfladen og støbe et betongulv, der kunne bære vævens mange ton. Da det var under grundvandstanden, blev gulvet fugtigt. Det var til gavn for garnet, fordi hørtaver knækker, når de bliver for tørre. I varme og tørre somre måtte man ligefrem vande trenden med en vandkande samt stryge det stykke trend, som skulle bruges næste dag med hørfrø-afkog.²³ Men væverskerne led under den fugtige kulde i vævestuen især om vinteren.

Klargøring af væven

Leverandøren af redskaber, garner og hulkort til projektet blev firmaet Julius Koch i København²⁴ og eksportpanelet, der udførte opstillin-

gen, galleringen og indvævningen, kom efterhånden til at bestå af Julius Kochs direktør Hansen og ingeniør Jensen, damaskvæver John Becker i Holte,²⁵ tekstilingeniør Nissen, Damaskvæveriet Georg Jensen, Kolding, vævemester Schwartz, Den blå Fabrik i Lyngby og som allerede nævnt Charles Olsen, Nordisk Væveri, der jo havde haft betydeligt medansvar for tilbuddene til kommissionen.

På grund af den uhørte vævebredde og de fire jacquardmaskiner blev væven Danmarks – nogen mente Europas – største og tungeste håndvæv. Direktør Poul Hansen, Julius Koch i København, bestilte vævens forskellige dele hos Anders

Arne Hørbyes tegning af udvidelsen af vævestuen til den nye væv der blev godkendt af Herlufsholm Kommune den 21.12. 1956. Det ses at man kun havde regnet med en højde på 5 m. Senere viste det sig at væven krævede 7,5 m og så måtte man sænke gulvet 2,5 m under terræn. Uden målestok, øst er opad.

*Solvejg Hørbye
bygger sammen
med sin sviger-
far William Hør-
bye udvidelsen
af vævestuen til
den store væv
januar 1957.*

*Foto: Arne Hør-
bye.*

Lervad og Søn A/S i Askov. De svære bomme blev fremstillet af træ fra Sydamerika.²⁶ De 8 grundskafter af aluminium kom fra firmaet Grob i Schweiz og jacquardmaskinerne fra Tyskland. Væven blev 5,5 m lang, 4,5 m bred og 5,5 m høj. Da hver jacquardmaskine vejede 1 ton, kom den samlede vægt af hele væven op på ca. 16 ton, fortalte fru Hørbye.²⁷

Vævens forskellige dele blev imidlertid først leveret i februar måned 1957, og herefter var som nævnt stort set hele den danske ekspertise indenfor damaskvævningen mobiliseret. Men ekspertpanelet havde tilsyneladende ikke tilstrækkelig erfaring med håndbetjente damaskvæve i så store størrelser, og problemerne i forbindelse med indvævningen tårnede sig op. Derfor appellerede Haandarbejdets Fremme til vævemester Grete Hvalkof, Odense, der tog til Næstved i begyndelsen af april måned 1957.²⁸

Den 10. april sendte fru Hvalkof en dyster redegørelse for situatio-

nen i Næstved²⁹ til Gertie Wandel. Væven var ude af balance. Først og fremmest var den alt for lav og for kort til damaskvævning. Den var forsynet med to garnbomme i forlængelse af hinanden – hver med 8.000 tråde – med metalskiver i begge ender til støtte for trendtrådene.³⁰ Bommene/tromlerne var hver belastet med skydelodder på 10 kg, der kontrollerede trendens spænding. Kordbrættet/harniskbrættet lå i en spinkel træramme alt for tæt på grundskafterne. Slagbordet var hængende og forsynet med kasser til en flyveskytte. Strækbommen var ikke forsynet med bredholder/spreder og tøjbommen sad så tæt på sideskamlerne i kontramarchen, at der kun var plads til et begrænset antal meter færdig væv, som måtte beskyttes med et tyndt klæde. Væven havde en fast bæk i hele sin 4,5 m bredde.

Der var opstillet 4 jacquardmaskiner hver med 600 nåle beregnet til Chemnitzer grobstich-kort, leve-

ret af firmaet Grosse i Tyskland.³¹ De to yderste styrede mønstrene i borterne og de to midterste rigsvåbnet. Der var således 2400 nåle til rådighed for mønstervævningen. Maskinerne var opstillet på svære jernbjælker over væven med kortene vendt fremad efter engelsk forretning. Hvert kort havde mulighed for to grupper huller i 12 vandrette rækker á 25 + 25 huller, hvortil kommer kortene til borterne med 25 + 26 huller i 12 rækker, fordi der var behov for en tættere binding i dugenes kanter. Der skulle skiftes kort fem gange for hver dug og ved hvert kortskifte måtte man dække trenden til, så den ikke blev beskadiget.

Hr. Boesen, der var dessinator hos Julius Koch, udførte mønster-/patrontegningerne efter den originale dug fra 1865. De ca. 6.000 hulkort blev slået af hr. Tiedemann, ligeledes hos Julius Koch. Kortene blev samlet af frk. Iversen og snøret sammen med persiennesor til brede bæltter, der blev ført gennem jacquardmaskinerne. Desværre sad enkelte kort i rigsvåbnets vildmænd i den forkerte rækkefølge.

På væggen bag de tre væversker på bænken var patrontegningerne opsat, så man kunne følge mønstergangen. På samme væg var fastgjort en kæde, der aktiverede trendbommene. Kortene i jacquardmaskinerne aktiveredes via kæder med håndtag, der hang ned foran væverskerne. Herved styrede kortene platinerne og dermed de såkaldte harnisksnore – korder – der gik gennem kordbrættet til søllerne/lidserne, der hver havde to sølleøjer til hver sin trendtråd og dannede mønstret. Hver harnisksnor styrede to søller – hver med 2 trendtråde – og

i hver sølle hang et jernlod, der vejede 25 gram. Hver harnisksnor var således belastet med 50 gram. Denne opbinding af harnisksnorene fra maskinerne kaldes galleringen, og den var foretaget af vævemester Schwartz, Den Blå Fabrik, Lyngby, der havde benyttet ubehandlede harnisksnore.³² For hvert kort førtes ligeledes otte islætråde gennem med skytten. Det kan også udtrykkes således, at man lavede otte grundbindingsslag/skud pr. cylindervending.³³ Trådene var så tynde, at der skulle være 52 islætråde og 48 trendtråde for hver cm, fortalte Solvejg Hørbye.

Da jacquardmaskinerne ikke frembragte grundbindingen, måtte alle trendtrådene derefter passere gennem de 8 grundskafter/forskafter, der dannede grundbindingen, som var 8-skafet satin – her kaldet glatvævning – samtidig med at mønstertrækket blev effektueret af jacquardmaskinerne. Skafterne blev styret af tramperne, der var meget tunge at træde, og efter Hørbyes oplysninger krævede de et tryk på 60 kg.³⁴ De 8 grundskafter var forsynet med 330 mm lange silkesøller af metal med for små øjer der medførte, at mønsterskellet blev for lavt og trendtrådene satte sig øverst i sølleøjet.

Kontramarchindretningen til de 8 grundskafter havde vandrette vipper og grove snore ned gennem midten af den fine trend, og de gav meget ravage i trenden i løbet af vævningen. Skafterne var anbragt for tæt på tøjbom og slagbord. De to hold skamlar var også for tæt på hinanden, og tramperne stødte mod gulvet, således at skellet blev for lille.

Med andre ord skulle der være

Væven set fra trendbommene/tromlerne i 1961 med barnisktrådene gennem kordbrættet til de fire jacquardmaskiner øverst på jernbjælkerne. Hele arrangementet var 5,5 m højt. Nederste Solvejg Hørbye, øverste Lis Hansen.

Foto: Gunvor Betting

tre væversker på væwebænken samtidigt. De to yderste betjente hver to jacquardmaskiner mens den midterste – Solvejg Hørbye selv – tråd-

te de 8 skamler til grundskafterne samtidigt med at hun kastede flyveskytten 8 gange gennem skellet for hvert kort og førte slagbommen.

Efter at Grete Hvalkof i april 1957 havde analyseret situationen og skrevet sin redegørelse, gik man i gang med at udbedre nogle af fejlene således at væven kom til at fungere. Der var ikke de fornødne redskaber hos Hørbye i Næstved, så man måtte improvisere: Først og fremmest afbalancerede vi kontramarchen ved hjælp af sand og konservesdåser, fortæller fru Hvalkof. Senere blev dåserne erstattet af mere permanente løsninger.

“Fru Hørbye og jeg under væven og mændene i fast rutefart med dåser, sejl garn og sand. Det lykkedes at finde den mest formålstjenlige belastning af skamlerne, således at kontramarch og skafter blev bragt i vater. Jeg kunne kun anvende en almindelig 8-skaft opbinding, men opnåede et lavt ujævnt skel. Til tilskuernes begejstring vævede vi et ganske lille stykke kun med grundskafterne. Min mand og jeg vendte hjem til Odense overbeviste om, at jeg havde opfyldt mit løfte overfor Gertie Wandel, men i løbet af de næste 6 år blev det til mange weekender i Næstved.”

Den første dug

Alarmklokkerne ringede igen den 15. april 1957, skriver fru Hvalkof. Harnisken var ikke opsat jævnt nok efter at væven var løftet 20 cm med donkrafte af Julius Kochs medarbejdere. Ved flytningen beskadigedes kordbrættet, der var fastgjort til væven og belastet med ca. 3600 harnisksnores vægte á 50 g eller i alt 180 kg. Resultatet var, at kordbrættet faldt ned i trenden og slog hundredvis af trendtråde i stykker.³⁵ Heldigvis var Fru Hørbye kvik til at reparere skaden på trenden, efter at

kordbrættet var samlet midlertidigt. Hun var begyndt forfra og havde fået skellet på ca. 3 cm. Jacquarden skulle nu aktiveres og spændingen var stor hos samtlige involverede ...

Der blev nu vævet så meget glatvæv, at bredholderen skulle sættes i. Flyveskytten trækker på så stor en vævebredde kanterne for meget ind og kantrådene slides for hårdt, skrev fru Hvalkof i 2004. Men den spreder som fru Hørbye anvendte, havde for grove tænder, så kanterne måtte beskyttes med tyndt stof, der flyttedes med holderen.

Op vanskelighederne fortsatte. Harnisken var stadig ikke jævn efter flytning af væven og kordbrættet ikke stabilt. Det “bølgede” op og ned under vævningen. Hertil kom som nævnt at et af kortene i rigsvåbnet til jacquardmaskinerne var anbragt i forkert rækkefølge. Med “lodder og trisseværk” lykkedes det alligevel at væve ca. 40 cm af den første dug. Men da en lokal smed blev engageret til at lave en jernramme til kordbrættet som skulle fæstnes i loftet for at modvirke de mange rystelser, faldt kordbrættet igen ned og ødelagde trenden. Det vævede stykke dug måtte klippes ned.³⁶

Tekststilingeniørerne fra Julius Koch og Nordisk Væveri udførte herefter en mindre ombygning af væven og overvejede at ændre galleringen.³⁷ Det skete desværre ikke og kort tid efter var 15 cm af den ene side af trenden løs. Man måtte derfor midlertidigt løfte den ene side af en af jacquardmaskinerne, så den første dug kunne væves færdig. Men det gik langsomt og da trenden ikke var egnet til formålet fordi den ikke var slettet, sprang trådene under vævningen om ørerne på væ-

Tre væversker i 1961 bag de 8 grundskafter. Håndtagene til jacquardmaskinerne ses over væverskerne. I baggrunden patrontegningerne. Fra højre ses Lis Hansen, herefter Solvejg Hørbye og Kirsten Nielsen.
Foto: Gunvor Betting

verskerne, skriver fru Hvalkof. Selv om Ellebækken sørgede for en vis fugtighed i vævestuen, måtte vi anbringe baljer med vand under væven om natten, samt stryge det stykke trend, som skulle bruges næste dag med hørfrø-afkog og dække det med våde lagener.

Forsinkelsen

Der var stadigvæk mindre fejl, der blev rettet i løbet af vævningen af den første dug, skriver fru Hvalkof.³⁸ Blandt andet måtte man køre kortene til rigsvåbnene frem og tilbage i hvert våben for at få den korrekte tegning frem. Når væverskerne ydede deres bedste kunne man væve 10-14 cm glatvæv om dagen og du-gen var som bekendt 13,5 m lang og ville således kunne væves på 4-5

måneder, hvis ikke der skulle indvæves mønstre. Men alt i alt måtte man se i øjnene, at der ikke blev én eneste dug færdig til den aftalte termin 1. maj 1957. Grete Hvalkof skrev til Charles Olsen, at skylden ikke var væverskernes, men de teknikere, der havde ansvaret for at væven fungerede tilfredsstillende.³⁹ Offentlighedens reaktion udeblev ikke og fx Dagbladet Børsen skrev den 14.5.1957 at de ni duger desværre ikke bliver færdige til taflet til ære for dronning Elizabeth, fordi klargøringen af væven har taget længere tid end beregnet.

Den første dug blev klippet af væven foråret 1958 og præsenteret for offentligheden på Jørgen Jensens Vej i Næstved, som reportagerne i Se og Hør og Information viser.⁴⁰ I

påsken 1958 præsenterede Fru Wandel dugen for Dronning Ingrid, der efter sigende var meget betaget. Senere på året blev dugen bleget hos Bardin i København, hvorefter den skulle koldrulles fordi varmerulning ødelægger hørtaverne. Det lykkedes på Amager at finde en rullemand, som ville bygge sin rulle om, hvis han fik garanti for at rulle samtlige hoffets duge i fremtiden, oplyste Grete Hvalkof i 2004. Resultatet blev yderligere forsinkelser, således at den første dug blev godkendt af kommissionen så sent som i februar 1959 og på det tidspunkt udløste betaling til Solvejg Hørbye.

De næste tre duge

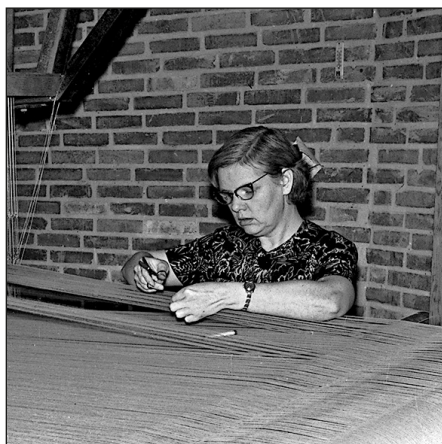
Solvejg Hørbyes problemer i Næstved fortsatte. Allerede i august 1957 så man at bevillingen til betalingen af dugene slet ikke kunne rumme udgifterne til væv, lønninger, teknisk assistance og garn. Alene væven kostede fru Hørbye 30.000 kr. skrev Ekstrabladet 8.6.1957. Men det gjorde ikke noget, sagde fru Hørbye til avisen, fordi den store væv kan tjene sig ind i løbet af de kommende år.

Men fordi betalingen for dugene først kom efter, at de var efterbehandlet, afleveret og godkendt af kommissionen, måtte fru Hørbye regne med en forsinkelse i indtægterne flere måneder efter dugenes aflevering, hvortil kommer, at indtægterne blev reduceret med udgifterne til efterbehandlingen.

Takket være lønninger og materialer til vævning af kongedugene voksede Fru Hørbyes gæld således hastigt. Den eneste måde hvorpå hun kunne begrænse udgifterne og samtidigt få midler til familiens un-

derhold var at realisere sine egne lagervarer i den gamle vævestue og væve garnerne til løbere, duge, servietter til direkte salg. Da kongedugenes islætgarnt slap op, gik vævningen i stå, og væverskerne forlod projektet.

Haandarbejdets Fremme søgte bevillinger og legater fra fonde for at få Fru Hørbye tilbage til den store

Væverskerne på bænken. På det vævede stof er den store spreder. Fra venstre: Lis Hansen, Solvejg Hørbye og Kirsten Nielsen.

Solvejg Hørbye binder en sprængt tråd i trenden.

Fotos: Bent Funder Andersen – 1962

Præsentation af de tre kongeduge ved Gardehusarkasernen i Næstved 1961.

Foto: Gunvor Betting

væv. Der kom i alt 42.000 kr. fra tre fonde og det lettede situationen noget samtidigt med, at der kom nye forsyninger af garn fra Irland, denne gang via Georg Jensen i Kolding. Væverskerne kom tilbage og genoptog arbejdet.⁴¹

Det mægtige arbejdspress og den usikre økonomi påvirkede familien Hørbye så meget, at Arne Hørbye fik nok i 1959 og forlangte skilsmisse. Kun fordi Solvejg Hørbye var registreret som erhvervsdrivende, kunne vævestuerne bevares på adressen og projektet fortsætte.⁴²

Til trods for alle genvordighederne, lykkedes det juni 1961 at få de næste tre duge færdige, skriver fru Hvalkof. Man måtte klippe dem ned fordi tøjbommen ikke kunne rumme flere, da den sad for tæt på kontramarchens skamlar. De tre sammenhængende duge på sammenlagt 45 m blev præsenteret for offentlig-

heden med deltagelse af pressen på Gardehusarkasernes eksercerplads i Næstved.⁴³ Kasernens chef oberst P. Jorck-Jorckston stillede mandskab til rådighed.⁴⁴

Til Dagens Nyheder fortalte Solvejg Hørbye den 6.6.1961, at hun var glad for den økonomiske støtte og tilskud fra legater, som hun havde modtaget. Når den sidste af de ni duge var afleveret, så hun frem til at kunne efterkomme de mange ordrer gennem Haandarbejdets Fremme på tilsvarende damaskduge, som var indløbet fra udlandet, udstillinger, danske herregårde og private. Senere oplyste Solvejg Hørbye, at der også var opgaver til Carlsbergs Æresbolig, den danske stat og en udstilling i Amerika.⁴⁵

*

Efter præsentationen lånte Solvejg Hørbye den ambulance af Civilforsvaret, som hun havde taget køre-

Dagen i 1963 hvor de sidste tre duge klippes ned. Fra højre; Solvejg Hørbye, Hanne Hørbye og Kirsten Nielsen.

Foto: Ukendt

kort til, og kørte til Haandarbejds Fremmes forretning på Kongens Nytorv. Da ingen ville tage imod dugene, kørte hun resolut videre til Rosenborg og tvang slotsvagten til at tage imod dugene mod kvittering, fordi det var statens ejendom. Vist skulle de bruges på Christiansborg, men det slot var jo brændt et par gange i modsætning til Rosenborg. Da Gertie Wandel omsider ville hente dugene på Rosenborg til efterbehandling, inden de kom til kommissionen og oldfruen på Amalienborg, måtte hun have skriftlig tilladelse fra

Statsinventariekommissionen, skrev fru Hvalkof i 2004.

Artiklen fortsætter i næste nummer af bladet.

De små tal i teksten refererer til noter, som vil kunne hentes fra internetsiden for TENEN 23. årgang nr. 2.

Det gamle postkort øverst på bladets forside er stillet til rådighed af Lucie Borgsmidt-Hansen.

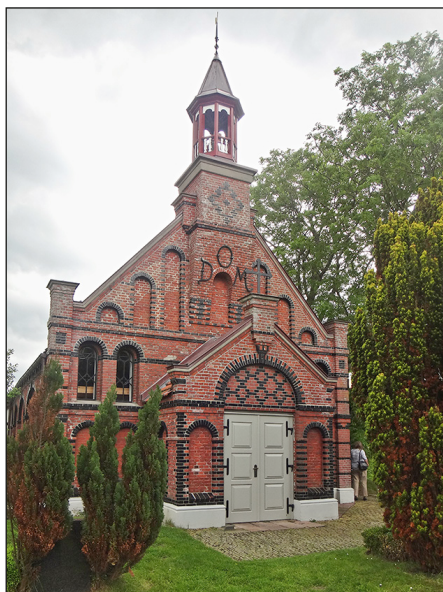

TENENs Slesvig-Holsten tur i juni 2012

16 forventningsfulde personer mødtes på Kolding Station for at deltage i TENENs sommertur til Slesvig-Holsten. Første stop var mindestenene rejst over guldhornenes findesteder ved Gallehus. Turen gik videre i det dejlige marskland langs digerene

med de mange får og det rige fugleliv. Ved grænseovergangen i Siltoft – længst mod vest og først åbnet med Schengen-aftalen – fik vi den specielle oplevelse samtidig at stå med et ben i Danmark og et i Tyskland.

Turen fortsatte til den smukke gammel-katolske kirke på halvøen Nordstrand vest for Husum. Vi så de sarte flamske kniplinger fra 1600- og 1700-tallet. De er vasket og sat i stand af Deutsche Klöppelverband. Menighedsrådet har bekostet et fint skuffemøbel, så de kan udstilles sikkert og uden dagslys. I anledning af kirkens 350-års jubilæum var alteret smykket med et gammelt antependium med fine silkebroderier. De gamle kniplinger og broderier er absolut seværdige.

Den gammelkatolske St. Theresia kirke på halvøen Nordstrand har fine flamske kniplinger fra 16- og 1700-tallet.

Fra kirken gik vi til Nordstränder Töpferei, som er et keramikværksted med et fristende stort og varieret udbud af berømt gråblå og grågrøn keramik.

Næste stop var Friedrichstadt, hvor vi gjorde ophold og så de mange indmurede dyremotiver. Dagen endte i Meldorf i Ditmarsken på Hotel Zur Linde over for domkirken. Vi spiste middag i hyggeligt selskab, inden vi trætte og "mætte" af mange fine indtryk gik til ro.

*

Lørdagens program bragte os i Meldorf til en smuk bygning fra 1600-tallet. Her fik vi en kyndig omvisning i de værksteder, hvor der af handicappede blev produceret keramik, vævede stoffer, kurve- og læderarbejder. Især imponerede de mange væve, hvorpå der bl.a. blev vævet de smukkeste mønstre i beiderwand.

I Neumünster fik vi en omvisning med flere årtusinders historie i den

tekstile verden viklet sammen med egnens religiøse og politiske stridigheder. Der var senest i tresserne en massiv indvandring fra Tyrkiet, så byen nu havde fjerde-generations indbyggere derfra. Ud over katolske og protestantiske kirker har byen tre moskeer. Såvel væveindustrien som en udbygget læderindustri er gået fra at være byens bærende beskæftigelse til nu at være indholdet i industrimuseet.

En engageret omviser demonstrerede vævehistorien: Trådens vej fra rå uld på hånden via diverse opfindelser til den industrielle masseproduktion af garn og stoffets historie fra lodret væv med lervægte med et smukt eksempel på rester af en pragtkappe fra ca. 100 e. Kr. vævet i gåseøjemønster.

En tomands-væv med udskårne hestehoveder blev prøvet, og vi så væve, der gennem lange perioder dannede grundlag for familiers liv. Der var én væv pr. familie, så kon-

*Udsnit af
pragtkappe fra
2. årh. e.Kr.
Fund fra Vaal-
er Moor. Ud-
stillet i Tuch
und Technik
Textilmuseum
i Neumünster.*

Rundvisningen omfattede også demonstration af en self-actor spin-demaskine.

kurrencen bestod i evnen til at hæve kvaliteten af såvel garn samt hastigheden af familiens arbejdsrytme. Linnedvævere arbejdede på aftalebasis med det materiale, de fik leveret.

Vi så også et eksempel på en beiderwandvæv fra 1700-tallet, hvor vævesvende blev brugt til at trække i de tråde, der styrer mønsteret. Denne slags væv krævede halvdan det års erfaring som forberedelse til selve vævearbejdet.

Jacquardvæven, der blev patenteret i 1805, krævede 3 dages trådning, når alt var forberedt - også de runde mønstre kunne fremstilles. Hastigheden steg drastisk. Garnets tilblivelse fra forgarn til vævegarn kunne nu ske på 326 spoler ad gangen. De automatiske væve hævede produktiviteten fra 80 indslag pr. min. til 180 pr. min. og med kunststoffets indførelse til hele 2000 pr. min.

Produktionen i Neumünster om-

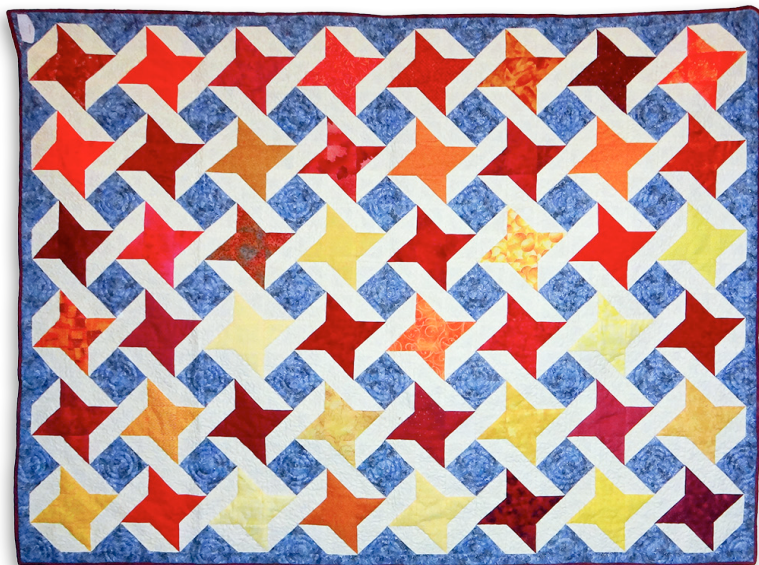
fattede især uldent stof som frakke-stof og loden. Der var beskæftiget 14000 personer medregnet underleverandørerne, og man var i tæt konkurrence med Manchester. Alt dette er nu museumshistorie og har naturligvis radikalt ændret Neumünsters beskæftigelsesbetingelser.

Mætte af oplysninger skulle vi nu

Med svævefærge over Kieler-kanalen ...

Aftenen i Rendsborg bød på tekstile indslag, blandt andet med Dansk / Tysk Patchworkforum.

mættes fysisk, og efter en surrealistisk "luftoverfart" i Rendsborg over Kielerkanalen blev dette behov til fulde dækket med udsigt til passage under jernbanebroen af kæmpestore lastskibe og enorme krydstogtskibe til tonerne af de passerende skibes nationale hymner.

En interessant tekstilaften afslut-

tede dagens oplevelser og erstattede til fulde evt. sovepiller.

*

En våd start på søndagen kunne ikke ødelægge spændingen - vi skulle nemlig på Frisør Museum i Eckernförde. På 2. sal blev vi budt velkommen af hr. Zopf, skaberen af det overvældende private museum.

Hr. Zopf fortæller mens turdeltagerne får kaffe. Det foregik på 2. sal i Frisør Museet i Eckernförde dagen før museets flytning skulle påbegyndes.

Hr. Zopf var selv frisør. Samlingen var begyndt som pædagogisk støtte i de 15 år, han havde undervist i faget, og den fyldte nu lejligheden til bristepunktet. 4500 genstande var det blevet til, og her var simpelthen alt - hårnåle og kamme, sakse, barberknive og barbermaskiner, store og små skilte, fotos, alt i inventar fra saloner, mannequinhoveder, parykker, skægkopper, cremer, flakoner, loppeæg, pomadekrukker og ufatteligt meget mere. Det viste sig, at vi var utroligt heldige, for det var museets sidste udstillingsdag her. Kommunen kunne ikke længere støtte stedet, og samlingen skulle næste dag pakkes sammen og flyttes 800 km sydpå til 300 m²-store lokaler i Neu Ulm og drives videre for EU-midler. Hr. Zopf bød på kaffe og begyndte at fortælle, hvordan barberfaget tidligere omfattede mange fag, barber og frisør, bartskårer i felten, kirurg, læge og tandlæge, og han havde historier om det hele: den

manglende hygiejne, vandskræk, smitte gennem huden, hvordan den dårlige "duft" kunne afhjælpes med pomader af æbler og nelliker kogt med kalveskank og bivoks med rosenolie. Lopper og lus kunne lokkes og fjernes med "loppeæg", og han fortalte, hvordan pestbrændere skulle fordrive pesten. Desuden hvordan man krøllede hår med papilotter - det tog en hel dag - og om de mange forskellige parykker, der angav rangorden (i Eutin 60 rangklasser), og om Brühl hos Frederik den Store, der havde 1300 parykker, men ikke "noget hoved".

Det var svært at løsrive sig, men vi skulle videre - passerede Slien og kom frem til Glücksborg Slot, hvor vi spiste frokost i kælderens underhvælvingerne. Det var den sønderjyske egnsret "Snysk", som Lis havde bestilt på forhånd.

Glücksborg Slot ligger smukt syd for Flensborg fjord omgivet af vand på tre sider. Slottet er bygget på rui-

Glücksborg Slot er omgivet af vand på tre sider. Fotografering er ikke tilladt inde i slottet.

nerne af Ryd Kloster og blev stamhus for huset Glücksborg, da Frederik II gav det i len til sin bror Hans den yngre. Senere blev det sommerresidens for Frederik VII, og da han døde barnløs, blev det stamhus for det danske kongehus med prins Christian af Slesvig-Holsten-Sønderborg-Beck, den senere kong Christian IX, Europas svigerfar. Slottet har undergået mange ombygninger og fremtræder i dag som et pragtfuldt hvidpudset vandslot med kirke og fire mægtige hjørnetårne.

Vores venlige guide, hr. Dammann fortalte på dansk, mens han førte os gennem slottet til gobelinsalen, der rummede de tapeter, der var målet for rundvisningen. Han havde forberedt den meget omhyggelig og vi fik en kopi af teksten.

I den hvide sal findes de udsøgte tapeter, som betegnes "Fin Teniers" efter deres høje kvalitet med hensyn til uld, farver og gengivelse. De er vævet på værkstederne van der Borcht og van der Hecke i Bruxelles omkring 1740 ud fra kartoner efter forlæg af malerier af den flamske genremaler David Teniers den Yngre (1610-1690) og kom til Glücksborg som arv efter hertuginde Frederikke af Anhalt Bernburg (1811-1902). Disse tredelte tapeter omfatter: vinhøst - bønder ved måltidet - dansende par, gruppe med børn foran værtshuset - gruppe med drikkende barn og bondedans - grøntsagsmarked og mand med slagtede kalkuner og kalkunhane - bonde med fiskerokke - svinehyrde (vinterbillede?).

Det store tapet ved indgangen til greveværelset er fra 1700 og kommer fra værkstedet Wernier i Lille. Den viser et dansende par i et

parklandskab. I musikværelset ses et tapet som bordtæppe, formentlig fremstillet i Amsterdam omkring 1650, med blomster og frugter i brede borter og inderst en oval med en musicerende Orfeus omgivet af forskellige dyr, og et tapet fra værkstedet Reydam's den Yngre i Bruxelles fra omkring 1700 efter Ovids metamorfose om Meleagros, der overrækker sin elskede Atalanta hovedet af den nedlagte orne.

I gobelinsalen findes Gottorp-serien. Tapeterne bærer Gottorp-hertugernes våbenskjold og illustrerer tre af Ovids metamorfoser. De er også vævet omkring 1700 på værkstedet Reydam's den Yngre, og blev bragt til Glücksborg af Frederik VII. De viser Artemis og Apollon på jagt, Artemis og Apollon i dans og guderens sendebud Hermes.

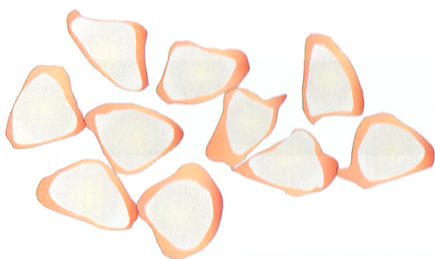
Herefter fik vi forevist en af Frederik VII's saloner, beklædt med gyldenlædertapeter med påmalede jagtsener, de var ret mørke og medtagne, og i fugtigt vejr skulle man endnu kunne fornemme tobakslugten fra Frederik VII's piber, sagde vores guide. Der var meget mere at se, men det blev kun til en hurtig tur gennem øverste etage med tjenestefolkenes værelser og skolestuer, nu uniformsmuseum, og kælderens med fangehullerne, inden vi skulle køre tilbage mod Kolding, hvor vi måtte sige farvel og tak for tre fine dage i særdeles godt selskab.

*Elisabeth Koch, Jytte Christiansen,
Margit Ambeck og Hanne Schneller*

*Tak til Lis Slottved
som arrangerede og guidede*

Boganmeldelse – *Silkens veje* af Ole Zethner og Rie Koustrup med ISBN 978-87-91583-14-8 udkom i 2007 og blev anmeldt af Lone de Hemmer Egeberg i TENEN 19. årgang nr. 1. Prisen: 199 kr.

Jeg er i forbindelse med min fortælling om besøg på Silkefabrik nr. 1 i Suzhou i TENEN 22. årg. nr. 3 blevet gjort opmærksom på bogen igen. Der er et par spændende små oplysninger at viderebringe fra den fine bog om "Gamle tråde og nye netværk". Vidste du for eksempel, at silkeetrådene nærmest er trekantede i tværsnit? En illustration viser fint denne særegenhed.

Silkeetrådens finhed/tykkelse udtrykkes i denier. 2 denier betyder eksempelvis, at en 9 km lang tråd, der er 15 μm tyk vejer 2 gram.

Nyt for mig er, at silke ikke kun kommer fra silkesommerfuglenes kokoner. Bogen beskriver, at der i Ny Guinea er en særlig stor edderkoppeart, der laver så stærkt et hjulspind, at det af de indfødte bliver brugt som fiskenet. Edderkoppespind er den stærkeste silke man kender, så mon ikke vi kommer til at høre mere om det i fremtiden!

Som noget af det sidste beskæftiger bogen sig med, hvorfor silkeavl ikke slog rigtig an i Danmark. Det antages, at trods støtte fra kon-

ger, fonde og mange flere, glemte man at tage højde for, at det skulle kunne betale sig at dyrke silkelarver. Avlerne fik simpelthen for lidt for deres tidskrævende arbejde.

I TENEN 13. årgang nr. 1 har Hanne Frøsig Dalggaard skrevet om morbærtræer i vort danske landskab.

At de klimatiske betingelser sandsynligvis er til stede ses af, at der kan vokse morbærtræer på vore breddegrader. Bag på TENEN 12. årgang nr. 4 fra 2002 ses Leonora Christinas morbærtræ, der befinder sig for enden af Proviantgården i København.

Bogen har fortsat meget at bybringe læserne.

Vibeke Lilbæk

Zoologisk Museum i København har indtil 23.12.2012 en særudstilling om edderkopper, og her vises *Det gyldne Sjal* - vævet af silke fra 41.000 *Nephila*-edderkopper - udlånt fra Victoria and Albert Museum i London. Nævnt i TENENs kalender.

Hedebodug: På Dragtpuljens landsmøde i august 2011 opstod der et spørgsmål fra en af deltagerne om nogen kendte til en hørdug med indvævet "Hedebodugen".

Jeg lovede at sende de oplysninger, som er på Nationalmuseet omkring selv samme dug, som museet havde fået via en forespørgsel til Nationalmuseet i 1999 af en dame fra Esbjerg, der gerne ville vide, hvor dugen var vævet. Dugens motiv er med en tulipan og en sommerfugl i udklips Hedebo.

Esbjerg-damen henviste til tulipanen og sommerfuglens motiv i Clara Wævers hæfte "Hedebo grunde" nr. 2, der udkom i maj 1918 med tekst af Elna Mygdal. Det er nok muligt at motiverne tulipanen og sommerfuglen er hentet herfra, da ligheden er ret stor. Men dette er der ikke skriftligt belæg for.

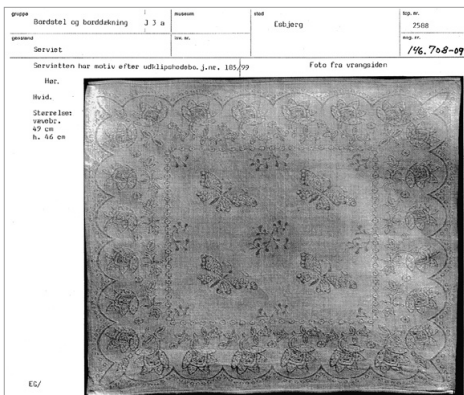
Børle	1891 1892 1893	1894 1895 1896	1897 1898 1899	1900 1901 1902	1903 1904 1905	1906 1907 1908	1909 1910 1911	1912 1913 1914	1915 1916 1917	1918 1919 1920	1921 1922 1923	1924 1925 1926	1927 1928 1929	1930 1931 1932	1933 1934 1935	1936 1937 1938	1939 1940 1941	1942 1943 1944	1945 1946 1947	1948 1949 1950	1951 1952 1953	1954 1955 1956	1957 1958 1959	1960 1961 1962	1963 1964 1965	1966 1967 1968	1969 1970 1971	1972 1973 1974	1975 1976 1977	1978 1979 1980	1981 1982 1983	1984 1985 1986	1987 1988 1989	1990 1991 1992	1993 1994 1995	1996 1997 1998	1999 2000 2001	2002 2003 2004	2005 2006 2007	2008 2009 2010	2011 2012 2013	2014 2015 2016	2017 2018 2019	2020 2021 2022	2023 2024 2025	2026 2027 2028	2029 2030 2031	2032 2033 2034	2035 2036 2037	2038 2039 2040	2041 2042 2043	2044 2045 2046	2047 2048 2049	2050 2051 2052	2053 2054 2055	2056 2057 2058	2059 2060 2061	2062 2063 2064	2065 2066 2067	2068 2069 2070	2071 2072 2073	2074 2075 2076	2077 2078 2079	2080 2081 2082	2083 2084 2085	2086 2087 2088	2089 2090 2091	2092 2093 2094	2095 2096 2097	2098 2099 2100
-------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------

Vi ved dog, at der findes en side fra Sebbelous skitsebog med ordet "Hedebodugen" efter skitse C.O. – C. Olesen havde forretning ved Højbro Plads og væveri på Amager. Dugen er vævet 20. maj 1938 med servietter til.

Damen i Esbjerg ejer Hedebodugen med servietter til, begge dele havde hun fået som taknemmelighedsgave af en syg ældre dame i

København, som hun havde passet. Nationalmuseet fik lov til at låne en serviet til fotografering.

Der henvises til afsnittet "Sebbelovs Textiler siden 1879" i Bodil Wieth-

Knudsens artikel, "Dampvæv – massevæv. Maskinernes folkelige tekstiler" i bogen *Damask og drejle – dækketøjets historie i Danmark*, udgivet på Borgens forlag 1989.

Esther Grølsted
Oktober 2011

Redaktionen forsøger her at vise en Hedebodug, men da det drejer sig om en snehvid damaskvævet dug, er det svært at sikre synligheden i bladtrykket. Navnet HEDEBODUGEN er vævet ind i kanten.

Telefonliste for TENENs bestyrelse mv.

<i>navn</i>	<i>adresse</i>	<i>telefon / ePost</i>	<i>buv</i>
Annet Laursen Skjelsager	Dorthesvej 2 3520 Farum	44 95 05 55 <i>silke-annet@silke-annet.dk</i>	formand + redaktion
Lone de Hemmer Egeberg	Teglgården 66 st.th 3460 Birkerød	45 81 05 05 <i>debemmeregeberg@gmail.com</i>	næstformand + korrektur
Bent Bille	Søndergade 66 5620 Glamsbjerg	64 72 15 65 <i>familien.bille@get2net.dk</i>	kasserer
Lis Slottved	Hjarupvej 10 6200 Aabenraa	74 63 03 50 <i>slottved@privat.dk</i>	sekretær + korrektur
Vibeke Lilbæk	Kollerødvej 39 3450 Allerød	23 92 42 85 <i>vofl3450@gmail.com</i>	redaktion
Maj Ringgaard	Helmsvej 37 2880 Bagsværd	21 40 43 76 <i>Maj.Ringgaard@natmus.dk</i>	bestyrelse
Tina Ejlersen	Hedebøvej 29A 5750 Ringe	41 43 67 87 <i>tejlertsen@gmail.com</i>	bestyrelse
Hanne Frøsig Dalgaard	Bredebovej 33, 6.tv 2800 Lyngby	45 88 32 67 <i>hfd@tdcadsl.dk</i>	korrektur
Anni Bloch	Thingvalla Allé 5 2300 København S	32 59 59 77 <i>annibloch@gmail.com</i>	suppleant
Susanne Lervad	Lindevej 14 1877 Frederiksberg C	22 11 08 26 <i>sl@termplus.dk</i>	suppleant
Margit Ambeck	Lyshøjgårdsvej 87, 1.th 2500 Valby	36 30 61 50 <i>m.ambeck@gmail.com</i>	revisor
Hanne Schneller	N. Frihavnsgade 49, 2.tv 2100 København Ø	35 38 35 45 <i>hanne.schneller@hotmail.com</i>	revisor- suppleant
Susanne Nielsen	Grusgravvej 10 4660 Store Heddinge	56 50 11 26	forklæder
Vibeke Ervø	Åfløjen 4, 2. tv 2700 Brønshøj	44 85 18 44 <i>vibeke.ervø@gmail.com</i>	kalender
Frits Lilbæk	Kollerødvej 39 3450 Allerød	23 92 42 85 <i>vofl3450@gmail.com</i>	redaktion + webmaster

*Hvert nummer af bladet har sin egen side på Internet
med henvisninger og supplerende materiale.
Find TENEN på Internet – <http://tenen-dk.homeunix.org/tenen/>*

TENENs kalender er på det løse ark med adressen

Huskede du at betale kontingent ? - pris + kontonr. er i kolofonen på side 2

Trækvæv set skråt bagfra henholdsvis lige forfra.

Trækvæven, der muligvis stammer fra Kina, fungerer vha. et snoresystem, harniskudrustning, hvor hver tråd kan løftes for sig. Den er forløberen for jacquardvæven.

Trækvæven betjenes af to personer, en væver og en dragsvend og den muliggør vævning af komplicerede mønstre. Damask fra det flamske område blev sidst i 1500-tallet og op gennem 1600-årene fremstillet på trækvæv.

Med opfindelsen af flyveskytten i 1733 forøgedes vævetempoet betydeligt, og den industrielle revolution indledtes. I 1760'erne kom spindemaskinen til, i 1780 den mekaniske væv, og i årene derefter maskiner til valkning, farvning og andre efterbehandlingsprocesser.

Konstruktionen af jacquardvæven – patenteret 1805 – fik kolossal betydning, især for silkeindustrien og hørdamaskvævningen. Den hulkortstyrede, mekaniske jacquardvæv med et mønsterkort for hvert skud krævede stadig den samme indlæsning af væven, men gjorde dragsvenden overflødig og vævningen langt hurtigere. Fra 1830'erne var størstedelen af tekstilindustrien mekaniseret.

Kilde: Den Store Danske og Wikipedia

Fotograferet i *Tuch und Technik Textilmuseum* i Neumünster. Sammenlign også med song-væven i Suzhov på forsiden af bladet TENEN 22. årgang nr. 3 – 2012.